

DIPLOMATICS - THE BEST TOOL FOR PEACE PRESERVATION IN THE CONDITIONS OF CONTEMPORARY POLITICS

Aneta Stojanovska-Stefanova

Goce Delchev University - Stip, North Macedonia, aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

Marija Magdinceva-Shopova

Goce Delchev University - Stip, North Macedonia, marija.magdinceva@ugd.edu.mk

Abstract: The aim of this paper is to give an overview of the importance and role of diplomacy in the foreign policy conduction of the states. The paper will review the Vienna Conventions and the importance of diplomacy in contemporary political constellations in order to preserve world peace and security. In globalization constellations, relations between states range from cooperation and integration to interdependence, and this often contributes to the various forms of organization of states into complex types of states. The ability of a nation's diplomacy to "generate reverse effects" primarily for the country itself depends on a very careful selection of policies and skills that need to be developed, as well as an accurate reading of the conditions on the world political market. Diplomacy is the best mean of maintaining the peace that a society can offer, but it is not good enough, especially in the context of modern politics and modern warfare.

Keywords: international relations, international politics, diplomacy, diplomatic relations

ДИПЛОМАТИЈАТА -НАЈДОБРО СРЕДСТВО ЗА ЗАЧУВУВАЊЕ НА МИРОТ ВО УСЛОВИ НА СОВРЕМЕНА ПОЛИТИКА

Анета Стојановска-Стефанова

Универзитет "Гоце Делчев"-Штип, Северна Македонија, aneta.stojanovska@ugd.edu.mk

Марија Магдинчева-Шопова

Универзитет "Гоце Делчев"-Штип, Северна Македонија, marija.magdinceva@ugd.edu.mk

Резиме: Целта на овој труд е да даде осврт кон значењето и улогата на дипломатијата во воењето на надворешната политика на државите. Трудот ќе даде осврт на Виенските конвенции и на значењето на дипломатијата во современи политички констелации со цел зачувување на светскиот мир и безбедност. Во глобализациски констелации, односите помеѓу државите се движат од соработка и интеграција до меѓузависност, а тоа често придонесува за различни форми на организирање на државите во сложени видови држави. Способноста на дипломатијата на една нација да „генерира обратни ефекти“, првенствено за самата земја, зависи од многу внимателен избор на политики и вештини кои треба да се развијат, како и од точно читање на условите на светскиот политички пазар. Дипломатијата е најдоброто средство за зачувување на мирот што може да го понуди едно општество, но не е доволно добро, особено во услови на современата политика и современата војна.

Клучни зборови: меѓународни односи, меѓународна политика, дипломатија, дипломатски односи

1. ВОВЕД

Според најголемиот број автори, дипломатија е уметност и пракса на водење на преговори меѓу овластени личности, кои претставуваат групи или нации. Најчесто се однесува на меѓународна дипломатија, водење на меѓународни односи преку посредувањето на професионални дипломати во врска со прашања поврзани со постигнувањето на мир, култура, економија, трговија и војна.

Според Ханс Моргентау, најважно е дипломатијата да делува за унапредување на националниот интерес по

мирен пат. Според Моргентау, дипломатијата има четири основни задачи⁵⁸

- 1) Дипломатија мора да ги определи своите цели во согласност со својата вистинска моќ;
- 2) Дипломатијата мора да ги процени целите и на другите држави, но и нивната вистинска моќ;
- 3) Дипломатијата мора да определи до кој степен овие различни цели се компатибилни; и

⁵⁸ Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен факултет "Јустинијан Први", Скопје, стр., стр.101

4) Дипломатијата мора да примени соодветни средства за постигнување на овие цели.

Моргентау смета дека онаа држава која си поставила цели, за истите нема моќ да ги оствари, ќе се соочи со војна, затоа што ја троши својата моќ да оствари нешто недостижно, а подоцна нема да биде доволно силна за да ја одврати непријателската држава од закана, затоа смета Моргентау, е важно да се води интеллигентна и мирољубива надворешна политика, а на мудрата дипломатија на располагање три средства: убедување, компромис и закана за употреба на сила.

2. ДИПЛОМАТСКИ АКТИВНОСТИ НА ДРЖАВИТЕ СОГЛАСНО ВИЕНСКИТЕ КОНВЕНЦИИ

Виенската конвенција, многу придонесе за кулминација на дипломатските и конзуларните функции, овозможувајќи и на дипломатските мисии да вршат и конзуларни функции. Во современа смисла на зборот, кога се зборува за односите меѓу државите најчесто се мисли на дипломатските активности кои ги преземаат претставниците на државите за остварување на своите цели.

Дипломатските активности помеѓу државите се темелат на нивните меѓусебни договори, а функциите на дипломатските мисии се дефинирани во важечкото меѓународно право и со Виенската конвенција за дипломатски односи усвоена 1961 година.

Всушност член 3, точка 2 од оваа Конвенција утврдува дека „ни една конвенција од оваа конвенција не може да се толкува како забрана за некоја дипломатска функција да врши конзуларни функции“. Оваа одредба ја потполни Виенската конвенција за конзуларните односи, донесена 1963 год., која во член 3 конкретно предвидува дека „конзуларните функции можат да ги извршуваат и дипломатските мисии, согласно со одредбите на оваа конвенција.“ Во членот 70 на истата Конвенција се вели дека нејзините одредби „применуваат исто толку, доколку контекстот тоа го допушта, односно вршење конзуларни функции од страна на дипломатските мисии“и дека имињата на членовите на дипломатските мисии кои се одредени за конзуларни одделенија на мисијата или се на друг начин одредени за вршат конзуларни функции, ќе бидат назначени од министерството за надворешни работи на државата примач или некој друг орган кој ќе го одреди надлежното министерство. Со истиот член на Виенската конвенција за конзуларните односи конечно е решено и едно практично прашање во врска со статусот на членовите на дипломатските мисии кои вршат конзуларни функции, која со текот на годините беше предмет не само на академски расправи, туку и на сериозни различни мислења во постапката на кодифицирање на дипломатското право: дали тие лица имаат право на привилегија и имунитет како членови на дипломатски мисии, односно по правилата на Виенската конвенција за дипломатските односи или како членови на конзуларните односи. После низа сериозни дискусии и на Виенската конвенција за конзуларните односи, усвоено е дека привилегиите и имунитетот на членовите на дипломатските мисии кои извршуваат конзуларни функции одредени според Виенската конвенција за дипломатските односи односно за вршење на конзуларни функции тие лица не губат привилегии и имунитети како членови на дипломатски мисии, со што конечно се става крај на гледиштата на поединечни држави дека вршењето конзуларни функции од страна на членовите на дипломатските мисии е поврзано со одрекување од дипломатскиот статус и нивното продлабочување со статусот членови на

59

конзулат, со многу намалени привилегии и имунитети.

Способноста на дипломатијата на една нација да „генерира обратни ефекти“, првенствено за самата земја, зависи од многу внимателен избор на политички производни линии кои треба да се развијат, како и од точно

60

читање на условите на светскиот политики пазар.

Дипломатијата е најдоброто средство за зачувување на мирот што може да го понуди едно општество, но не е

61

доволно добро, особено во услови на современата политика и современата војна.

⁵⁹ Повеќе кај: Stojanovska-Stefanova, Aneta and Atanasoski, Drasko and Stojanovska, Katerina (2016) *Position and Role of the Ambassadors according to Vienna Convention and Law on Foreign Affairs of the Republic of Macedonia*. US-China Law Review, 13 (1). pp. 67-74. ISSN 1548-6605 (print) 1930-2061 (online)

⁶⁰ Хенриксон Алан К., (2007), „Посебна дипломатија на светската јавна сцена: Глобалните „области“ Канада и Норвешка, Во: Новата Јавна дипломатија, мека сила во меѓународните односи, од Мелисен Јан, Просветно дело АД Скопје, стр.101

⁶¹ Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, стр.117

Малески Д. (2000:117) ќе заклучи дека: „дипломатијата може да го направи мирот посигурен отколку денес, а светската држава може да го направи мирот посигурен отколку што тој би бил во услови кога сите нации би живееле според правилата на дипломатијата“.

Во современите констелации на водење на меѓународната политика, дипломатијата како умешност на можното сè уште го држи својот примат.

Добрата дипломатија подразбира целите на надворешната политика да се дефинираат во согласност со националниот интерес, но тие да бидат поддржани со адекватна моќ. За успешно да ги спроведува своите дипломатски активности една држава не треба да заборави да гледа на меѓународната политичка сцена и низ дурбинот на другите држави, притоа да има подготвеност за компромис во врска со сите прашања кои според Моргентау, не се витални за опстанокот на истата.

Затоа се смета дека секоја мудра дипломатија која е наклонета кон зачувување на мирот, во остварување на своите надворешно политички цели, треба да покаже мудрост и знаење и да развие умешна стратегија и да избере соодветни средства, за да ги оствари замислените цели.

3. ДРЖАВИТЕ И ПРИМЕНАТА НА СОВРЕМЕНОТО ДИПЛОМАТСКО И КОНЗУЛАРНО ПРАВО

Успешна дипломатија е онаа дипломатија чии политички властодршци брзо и умешно се прилагодуваат на новонастанатата состојба. Иако меѓународната заедница изгледа анархично, без дефинирана структура, сепак државите во своето дипломатско делување едни кон други ја имаат пред себе искусствената практика.

Во својата, наједноставна смисла дипломатија ги опфаќа сите средства со кои државите воспоставуваат и ги одржуваат заемните врски, комуницираат една со друга или извршуваат политички или правни трансакции,

62

во секој од случаите, преку нивните овластени агенти. Оваа дефиниција може да се однесува и на држави кои се во состојба на вооружен конфликт, на војна или пак мир.

Добро одбраните и правилно систематизирани практики на државите, се кодифицирани во Виенската конвенција за дипломатски односи од 24 април 1964 година. Зборувајќи за основните правни аспекти на дипломатските односи ќе се осврнеме на членот 2 од Конвенцијата кој предвидува потреба од взаемна согласност при воспоставување на дипломатски односи помеѓу државите или пак, при воспоставување на дипломатски мисии. Заемната согласност може да бие неформална.

Доколку државите се одлучат за формално давање согласност, најчесто тоа е придружено и со отворање на амбасади или конзуларни претставништва.

Дипломатските односи исто така ги следат активности кои директно упатуваат на признавање или непризнавање на определена држава. Признавањето на државата е предуслов за воспоставувањето на дипломатските односи, но нивното отсуство во дадена земја не мора да значи дека се резултат на непризнавање, може да е производ на други околности како што е размислување и проценка или пак форма на невоени санкции кон таа земја.

Кодификацијата на обичајните правила на дипломатското и конзуларното право е резултат на повеќе мултилатерални договори, но и на проактивниот однос на ОН. Виенската конвенција за дипломатските односи од 1961 година и Виенската конвенција за конзуларните односи од 1963 година се сеопфатни меѓународни документи кои се меѓу најзначајните од оваа област. Но покрај овие, постојат и Конвенцијата за привилегиите и имунитетите на специјализираните агенции на ООН од 1947, Конвенцијата за спречување и казнување на кривичните дела против меѓународно заштитените лица, како и дипломатските службеници од 1973 година, понатаму Виенската конвенција за претставувањето на државите во нивните односи со универзалните меѓународни организации од 1975-та година и други.

Суштината на дипломатските односи е примената преку испраќање влада со државни функции на територијата на земјата-примач со нејзина дозвола. Со согласноста за воспоставување на дипломатските односи, земјата – примач мора да преземе чекори со кои ќе ѝ овозможи на земјата-праќач да стекне

63

придобивки од содржината на дозволата.

Дипломатските мисии можат да бидат амбасади кои имаат амбасадор или претставништва со пратеник или постојан вршител на работите.

Согласно Виенската конвенција за дипломатските односи во основни функции на дипломатската мисија спаѓаат: претставувањето на матичната држава од која доаѓа амбасадорот во државата каде што е

⁶² Браунли Иан, 2009, „Принципи на јавно меѓународно право“, Просветно Дело-Скопје, стр.349

⁶³ Hardy, 1956, *Modern Diplomatic Law*, стр.8-12

акредитирана, заштита на интересите на својата држава и нејзините граѓани во границите на меѓународното право, преговарање со владата во акредитираната држава, информирање на матичната држава за развојот, настаните, активностите и посетите во државата каде е акредитирана и заложба за унапредување на дипломатските врски на секое поле.

Дипломатските и конзуларните мисии имаат право на своите простории, вклучувајќи и резиденција на шефот на мисијата и неговото возило да истакнат знаме и амблем на својата држава. Објектот каде е лоцирана амбасадата ужива екстериторијалност, а вработениот персонал и службениците уживаат лични привилегии и имунитети, нивната личност согласно Виенската конвенција е неповредлива, а државата е должна да ги заштити од какви било напади врз нивните личности, слободата и дигнитетот. Дипломатската мисија ужива и фискален имунитет.

Согласно членот 22 од Конвенцијата просториите на мисијата се неповредливи, а државата кај која се акредитира има специјална обврска да ги преземе сите потребни мерки за да спречи насилно влегување во просториите на мисијата, или нивно оштетување, нарушување на мирот на мисијата или повреда на нејзиното достоинство.

4. УЛОГАТА НА ДИПЛОМАТИЈАТА ВО ПРИЗНАВАЊЕТО НА ДРЖАВИТЕ

Зборувајќи за улогата на дипломатијата во признавањето на државите неопходно е прво поимно да ја определиме.

Дипломатија се смета за воспоставен метод на влијание врз одлуките и однесувањето на странските влади и народи преку дијалог, преговарање и други мерки што не се водат за војна или насилство. Современите дипломатски практики се производ на европскиот државен систем по ренесансата. Историски, дипломатијата значеше спроведување на официјални (обично билатерални) односи меѓу суверените држави. Меѓутоа, до 20-тиот век, дипломатските практики што беа пионери во Европа беа усвоени низ целиот свет, а дипломатијата се прошири за да ги покрие состаноците на самитот и другите меѓународни конференции, парламентарната дипломатија, меѓународните активности на наднационалните и субнационалните ентитети, неофицијалната дипломатија од невладини елементи и работата на меѓународните државни службеници.

Терминот дипломатија се изведува од француски и древниот грчкиот термин „диплома“. Во 18 век францускиот термин дипломат („дипломат“ или „дипломатист“) се однесувал на лице овластено да

64

преговара за име на држава.

65

Дипломатија е еден од елементите на државна моќ. Истовремено дипломатија има за цел да го одржи меѓународниот мир. Еден од современите автори на политичката мисла, Ханс Моргентау ќе заклучи дека дипломатија има четири основни задачи:

- ✓ Дипломатија мора да ги определи своите цели во согласност со својата вистинка и потенцијална моќ достапна за да се постигнат овие цели;
- ✓ Дипломатијата мора да ги процени целите и на другите држави и нивната вистинска и потенцијална моќ да ги постигнат овие цели;
- ✓ Дипломатијата мора да определи до кој степен овие различни цели се компатибилни;
- ✓ Дипломатијата мора да примени соодветни средства за постигнување на овие цели.

Доколку која и да било од овие задачи не се исполни, тоа би знаело загрозување на успехот на надворешната

66

политика, а со тоа и на светскиот мир.

Дипломатијата некои теоретичари ја сметаат за „уметност и пракса во преговорите помеѓу народите“, други пак ја оценуваат како „вештина во справувањето си прашања без да се предизвика непријателство“.

Ханс Моргентау смета дека „една држава може да предизвика војна ако нејзината дипломатија погрешно ги процени целите на другите држави и моќта која им стои на располагање“.

⁶⁴ Енциклопедија Британика, линк: <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>, последно пристапено 04.12.2018

⁶⁵ Моргентау Ханс, (2000), In: *Меѓународна политика, кај Малески Денко*, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, стр.101

⁶⁶ *Ibid*, стр.101

Според зборовите на Вилијам Греам Самнер: „ако сакате војна пропагирајте доктрина. Доктрините се настраните тирани кои владеат со човекот, зошто тие ќе се притаат во неговиот ум и ќе го предадат на негова
67

штета“.

Поуките кои ги оставиле во наследство теоретичарите и многу искусни дипломати упатуваат на заклучокот дека преценувањата и потценувањата за силата и моќта помеѓу државите може да бидат фатални и да бидат сериозна закана за мирот и безбедноста. Токму затоа меѓународната политичка сцена побарува мудра дипломатија која ќе може да ги заштити виталните интереси на државата, но и да придонесе кон одржување на мирот.

Според Моргентау, целите на надворешната политика мора да се дефинираат во согласност со националниот интерес и мора да се поддржат со адекватна моќ, дипломатија мора да гледа на политичката сцена и од гледна точка на други држави. Генералниот заклучок кој може да се изведе е дека дипломатијата е најдоброто средство за зачувување на мирот. Дипломатијата во современи услови, ако правилно се практикува, претставува префинета алатка на делување на дипломатските претставници, за меѓународна промоција на виталните државни интереси и остварување на достижни цели на меѓународната сцена.

4. ОБЕДИНЕТИТЕ НАЦИИ И МУЛТИЛАТЕРАЛНАТА ДИПЛОМАТИЈА

Современиот систем од држави се соочува со силен притисок од силите на глобализацијата. Организацијата на ОН и мултилатералната дипломатија се обидоа да помогнат да се намали дел од баластот на државите во услови на криза или во транзиција кон нови политички и економски системи.

Неверојатното темпо на глобалната економска активност ја поттикнуваше стапката со која националните и меѓународните институции може да се адаптираат кон овие промени. Мултилатералната дипломатија е стара колку и Вестфалскиот поредок на независни територијални држави. Иако има значителен пораст во бројот и важноста на мултилатералните институции и на недржавните актери, останува негибнат. Мултилатералната дипломатија се разликува од традиционалната билатерална дипломатија според средината или арената во
68

која се одвива таа. Според Ерл Саливен, оваа мултилатерална арена вклучува, но и не е ограничена на, јавни меѓународни организации, меѓународно невладини организации (НВО), меѓународни конференции и состаноци на самити. Современата мултилатерална дипломатија еволуирала во текот на многу векови за да ја добие денешната препознатлива форма. Од Вестфалскиот мир до Конгресот во Виена, од конференциите на кои се формираа првите меѓународни организации, до оние конференции на кои се решија големите војни на дваесеттиот век, користењето на мултилатералната дипломатија се зголеми по зачестеност и по важност. Според Фагот Аиел Џоан, еволуцијата на мултилатералната дипломатија и на Организацијата е тесно поврзана со еволуцијата на системот на националните држави, која датира од Вестфалскиот договор во 1648 година, како што е споменато во воведот. Промените, обично, се случуваат преку војна или преку технолошки иновации. Наполеоновите војни доведоа до создавање на Спогодбата на Европа (Concept of Europe), Првата светска војна до Лигата на народите, а Втората светска војна до Организацијата на обединетите нации, при што победниците во секоја војна се обидуваа да воспостават систем или
69

организација за да ги зачуваат стекнатите придобивки и да спречат идни војни. Со завршувањето на Студената војна, мултилатералната дипломатија се најде во една транзициска точка или спогодба на status quo.

Современата мултилатерална дипломатија се одвива во услови на т.н. „нова дипломатија“ која преку системот на ООН се труди да помогне во подобро менаџирање на ризиците и да ги обезбеди придобивките од глобализацијата“.

Според амбасадорот С.Азмет Хасан, глобализацијата создава „криза во управувањето“ и ја дефинира улогата на Обединетите нации во новиот век. Тој нагласува дека „Организацијата на обединетите нации неколку години се бори со предизвиците на глобализацијата, особено поради тоа што азиската финансиска криза од 1997-1998 послужи како повик за буење на меѓународната заедница“ и ги истражува „различните димензии на глобализацијата и пристапите на соодветната политика со кои системот на ОН може да помогне за

⁶⁷ Ibid, стр.105.

⁶⁸ Саливен Ерл, „Мултилатералната дипломатија во дваесет и првиот век“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје, 2009, стр.385

⁶⁹ Авиел Фагот Џоан, „Еволуцијата на мултилатералната дипломатија“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје, 2009, стр.27

подобро менаџирање на ризиците и да ги обезбеди придобивките од глобализацијата.“⁷⁰ Развојот на новите односи во услови на транснационален проток на луѓе, стоки, капитал, информации во услови на нови комуникациски технологии, наметната силна потреба од развивање на мрежи на глобалната јавна политика кои се исцрпуваат во новите односи помеѓу системот на ООН, граѓанското општество и приватниот сектор. Обединетите нации на 31 јануари 1999 година на Светскиот економски форум, во говорот на тогашниот Генерален секретар Кофи Анан за првпат го предложија Глобалниот договор. Генералниот секретар ги предизвика деловните лидери да се придружат на една меѓународна иницијатива – Глобалниот договор – која би ги собрала на едно место компаниите заедно со агенциите на ООН, трудот и граѓанското општество за а ги

71

подржат деветте принципи во областите на човековите права, работните стандарди и човековата средина. Потребата од глобална акција во врска со транснационалните проблеми и сè поголемата леснотија за моменталната комуникација помогнаа да се зголеми бројот на НВО на глобално ниво, како и нивната улога во мултилатералната дипломатија. За разлика од 1947 година, кога членките беа буквално единствените актери во меѓународниот процес, Генералниот секретар на ООН, Кофи Анан во 1997 истакна дека „на невладините организации сега се гледа на суштински партнери на Обединетите нации, не само во мобилизирање на јавното мислење туку, исто така и – дури поважно – во спроведувањето на политиката, во

72

работата на терен.

Во услови на глобализациска ера, се засили кредибилитетот на оперативните невладини организации кои јавно говореа за прашања од јавната политика. Тие со силата на медиумите пренесуваа информации и јавно влијаеја на предметни прашања од јавната политика со што остварија влијание на одлуките на владините претставници по специфични прашања.

Понекогаш невладините организации се соочуваа со критики за премногу силна посветеност на еден пристап или прашање, но сепак тоа не ја намали нивната значајна улога.

Покрај невладините организации во услови на глобализација, брзиот проток на информациите меѓу актерите на меѓународната сцена ги истакна и медиумите.

Ханс Моргентау еден истакнат претставник на реализмот, смета дека: „*владата треба да биде водач на јавното мнение, не негов роб*“.

Во таа насока смета Моргентау дека: „*оние кои се одговорни за водењето на надворешната политика нема да бидат во можност да се придржуваат кон претходните принципи на дипломатијата доколку постојано не го имаат на ум овој принцип*“. Водејќи се од оваа премиса, Моргентау ќе констатира дека рационалните барања на една добра надворешна политика уште од самиот почеток не можат да сметаат на поддршката на јавното мнение чиј избор е повеќе емоционален одошто реален.

Токму затоа, водачите на надворешната политика на државите, меѓународните промотори, лобистите, медијаторите, активистите, лобистите и сите останати дипломатски претставници, треба да водат грижа да ја имаат благонаклоноста на медиумите во процесот на признавање на државите, како потврда на добрата и стабилна внатрешна политика, но и како добро претставување пред останатите земји во светот.

Извесно е дека во иднина суверените држави ќе работат на делегирање на поголем авторитет на меѓународните институции, за полесно справување со глобалните предизвици на новото време.

5. ЗАКЛУЧОК

На крајот, можеме да заклучиме дека современите констелации на водење на меѓународната политика, дипломатијата како умешност на можното сè уште го држи својот примат.

Добрата дипломатија подразбира целите на надворешната политика да се дефинираат во согласност со националниот интерес, но тие да бидат поддржани со адекватна моќ.

⁷⁰ Малдун П. Џејмс, “Предизвиците на глобалната економија за мултилатералната дипломатија“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје, 2009, стр.168

⁷¹ Азмат С. Хасан, “Обединетите Нации во ера на глобализација“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје, 2009, стр.218

⁷² Фагот Авиел ЏоеН, “НВОи и меѓунароните односи“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје, 2009, стр.227

Од своето создавање до денес, Обединетите нации развија низа инструменти за контрола и решавање на конфликти помеѓу, но и во рамките на државите. Најважни меѓу нив се: превентивната дипломатија и миротворството; одржување на мирот; градење на мирот; разоружување; санкции; и спроведување на мирот. Во глобализациски констелации, односите помеѓу државите се движат од соработка и интеграција до меѓузависност, а тоа често придонесува за различни форми на организирање на државите во сложени видови држави. Способноста на дипломатијата на една нација да „генерира обратни ефекти“, првенствено за самата земја, зависи од многу внимателен избор на политички производни линии кои треба да се развијат, како и од

73

точно читање на условите на светскиот политички пазар.

Дипломатијата е најдоброто средство за зачувување на мирот што може да го понуди едно општество, но не е

74

доволно добро, особено во услови на современата политика и современата војна.

Оттука се потврдува погоре кажаното дека „дипломатијата може да го направи мирот посигурен отколку денес, а светската држава може да го направи мирот посигурен отколку што тој би бил во услови кога сите нации би живееле според правилата на дипломатијата“.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Авиел, Ф. Џ. (2009). „Еволуцијата на мултилатералната дипломатија“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје

Азмат, С. Х. (2009). „Обединетите Нации во ера на глобализација“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје

Браунли, И. (2009). „Принципи на јавно меѓународно право“, Просветно Дело-Скопје

Енциклопедија Британика, линк: <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>

Малдун, П. Џ. (2009). „Предизвиците на глобалната економија за мултилатералната дипломатија“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје

Малески, Д. (2000). *Меѓународна политика*, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје

Моргентау, Х. (2000). In: *Меѓународна политика, кај Малески Денко*, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје

Саливен, Е. (2009). „Мултилатералната дипломатија во дваесет и првиот век“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје

Фагот, А. Џ. (2009). „НВОи и меѓународните односи“ во: Мултилатералната дипломатија и Обединетите Нации, второ издание, Просветно дело АД Скопје

Хенриксон, А. К. (2007). „Посебна дипломатија на светската јавна сцена: Глобалните „области“ Канада и Норвешка, Во: Новата Јавна дипломатија, мека сила во меѓународните односи, од Мелисен Јан, Просветно дело АД Скопје

Хенриксон, А.К. (2007). „Посебна дипломатија на светската јавна сцена: Глобалните „области“ Канада и Норвешка, Во: Новата Јавна дипломатија, мека сила во меѓународните односи, од Мелисен Јан, Просветно дело АД Скопје

Hardy, (1956) *Modern Diplomatic Law*

Stojanovska-Stefanova, A., Atanasoski, D., & Stojanovska, K. (2016). *Position and Role of the Ambassadors according to Vienna Convention and Law on Foreign Affairs of the Republic of Macedonia*. US-China Law Review, 13 (1). pp. 67-74. ISSN 1548-6605 (print) 1930-2061 (online)

⁷³ Хенриксон Алан К., (2007), „Посебна дипломатија на светската јавна сцена: Глобалните „области“ Канада и Норвешка, Во: Новата Јавна дипломатија, мека сила во меѓународните односи, од Мелисен Јан, Просветно дело АД Скопје, стр.101

⁷⁴ Малески Д., (2000), *Меѓународна политика*, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, стр.117